

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçəklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, **düşünərək yaşayanlar üçün**, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəlblər üçün, gülən üzlər üçün,
həyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

Ürək ver:

YOXSUL İNSANLAR

FYODOR DOSTOYEVSKI

Rus dilinden tərcümə:

Etimad BaŐke id

Koordinator: Amin
Redaktor: Saday BUDAQLI
Korrektor: Turac ELДАРQIZI
Yekun oxunuş: Şəbnəm ADİL
Tərtibatçı: İsmayıl SÜLEYMANLI
Cildin dizayneri: Bayram QAFAROV

Фёдор Михайлович Достоевский
БЕДНЫЕ ЛЮДИ

Fyodor Mixayloviç Dostoyevski
YOXSUL İNSANLAR

Bakı, "Parlaq İmzalar" Nəşriyyatı – 2024, 184 səh.

© "Петербургский сборник" jurnalı / 1846

© Parlaq İmzalar MMC / 2024

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayımlanması qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 138
Klassiklər seriyası | 22

www.parlaqimzalar.az
info@parlaqimzalar.az
f @ /parlaqimzalar
0559697259 / 0559897259

Mətbəə: "AVE PRINT" MMC
FEVRAL / 2024

Fyodor Dostoyevski 1821-ci il noyabrın 11-də Moskvada anadan olub. Dostoyevski uşaq yaşlarından Puşkin, Qöte və Servantesin əsərləri ilə tanış olub. 1846-cı ildə ilk romanını – “Yoxsul insanlar”ı yazıb. Bu roman haqqında dövrün məşhur tənqidçisi Belinski müsbət fikirlər səsləndirib. Amma növbəti romanları ədəbi ictimaiyyət tərəfindən bir o qədər də bəyənilməyib. 1849-cu ildə hakimiyyət əleyhinə fəaliyyət göstərdiyinə görə Sibirə sürgün olunub.

Yazıçıya dünya şöhrəti gətirən əsəri – “Cinayət və cəza” 1866-cı ildə çap olunub. Bunun ardınca “İdiot” (1869) və “Şeytanlar” (1872) romanlarını yazıb. Böyük yazıçı sonuncu romanı “Karamazov qardaşları”nı 1880-ci ildə tamamlayıb. Dostoyevski, demək olar, bütün həyatı boyu ruhi böhrandan çıxıb bilməyib, daim borclu olduğu insanlar tərəfindən sıxışdırılıb. Dünya ədəbiyyatının böyük klassiki 1881-ci il fevralın 9-da vəfat edib.

Etimad Başkeçid 1966-cı il iyulun 14-ü Gürcüstanın Dmanisi rayonunun Kirovisi kəndində anadan olub. 1973-1983-cü illərdə Kirovisi orta məktəbində təhsil alıb. 1988-1993-cü illərdə M. Qorki adına Moskva Ədəbiyyat İnstitutunda oxuyub. Bakı Slavyan Universitetinin filologiya fakültəsinin jurnalistika şöbəsinin (2007-2008) və “Tərcümə nəzəriyyəsi və praktikas” kafedrasının müdiri (2011) olub. Hazırda Nazirlər Kabineti yanında Azərbaycan Tərcümə Mərkəzinin əməkdaşdır. 2004-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

S. Kinq, A. Çexov, A. Moravia, M. Meterlink, K. Fuentes kimi yazıçıların əsərlərini Azərbaycan dilinə çevirib.

Mündəricat

APREL	11
MAY	31
İYUN	35
İYUL	89
AVQUST	109
SENTYABR	135

Eh, bu hekayəçilər! Faydalı, xoş, könülaçan nələrsə yazmaq əvəzinə, hər şeyi faş etməklə məşğuldurlar!.. Onlara yazmağı qadağan eləyərdim! Yox, bu nədir: oxuyursan... istər-istəməz fikir səni götürür, ağılına qara-qura fikirlər gəlir; məndən olsa, qadağan eləyərdim; doğru sözümdür, sadəcə, qadağan eləyərdim.

Kn. V. F. Odoyevski

APREL

8 aprel

Əzizim Varvara Alekseyevna!

Dünən xoşbəxt idim, çox xoşbəxt idim, xoşbəxtliyimin həddi-hüdudu yox idi! Ay inadkar, axır ki, ömrünüzdə bir dəfə sözümə baxdınız. Dünən saat səkkiz radələrində oyandım (bilirsiniz, anam, işdən sonra bir-iki saat yatıb dincəlməyi xoşlayıram), şam götürdüm, kağızları hazırladım, qələmi sazladım, başımı qaldırıb baxanda, açığı, ürəyim yerindən oynadı! Axır ki, nə istədiyimi bildiniz, ürəyimdən keçənləri başa düşdünüz. Gördüm ki, pəncərənin pərdəsinin bir ucu qaldırılıb, sizə him-cimlə başa saldıgım kimi, xınaçiçəyi dibçəyinə bənd edilib; o an sanki pəncərədə sizin çöhrənizi gördüm, mənə elə gəldi ki, otağınızdan mənə baxırsınız, məni düşünürsünüz. Canım-gözüm, o gözəl üzünüzü gözüdolusu görə bilmədiyimə görə elə heyifsiləndim ki! Anam, vaxt vardı, bizim də gözü-müz darı dəlirdi. Qocalığın üzü qara olsun, əzizim! Elə indinin özündə də gözlərim alacalanır; axşamlar bir az

Yoxsul insanlar

işləyirsən, nəşə yazıb-pozursan, səhər gözlərin qızarı; gözlərinde yaş elə gilələnir ki, adamlardan utanırsan. Beləcə, xəyalımda sizin gülüşünüz canlandı, mələyim, sizin o mehriban, səmimi gülüşünüz. Varenka, ürəyimi qəribə hisslər çulğadı, ilk dəfə sizi öpəndə də belə olmuşdu. Yadıңызdadırımı, mələyim? Bilirsinizmi, əzizim, mənə hətta elə gəldi ki, oradan mənə barmaq silkələyirsiniz. Düz demirəm, dəcəl qız? Məktubunuzda hər şeyi xırdalığına yazarsınız.

Varenka, pərdə məsələsini necə fikirləşmişəm? Əladır, hə? Oturub işləyəndə də, yatağa uzananda da, yuxudan oyananda da həmişə ağılımdadır ki, siz də orada mənim haqqımda fikirləşirsiniz, məni yaddan çıxarmırsınız, özünüzün də canınız sağ, kefiniz kökdür. Pərdəni aşağı salırsınızsa, deməli: “Sağ olun, Makar Alekseyeviç, yatmaq vaxtıdır, – qaldırırınsınızsa, – sabahınız xeyir, Makar Alekseyeviç, necə yatdınız? – ya da, – can-baş, Makar Alekseyeviç, necəsiniz?” Mən yaxşıyam, şükür Yaradana, sağ-salamatam! Görürsünüzmü, canım, necə məharətlə düşünülüb? Özümün ağılıma gəlib! Deyəsən, belə şeylərdən başım çıxır, hə, Varvara Alekseyevna?

Varvara Alekseyevna, anam, sizə bildirmək istəyirəm ki, açığı, heç özüm də gözləməirdim, bu gecə çox yaxşı yatdım, özümü əla hiss edirəm. Düzdür, çox vaxt təzə mənzilə köçəndə adam yata bilmir. Amma yenə də... Bu gün yuxudan çox gümrəh oyandım, kefim yerindədir! Nə gözəl səhərdir, anam! Bizdə pəncərəni açblar; günəş çıxıb, quşlar cikkildəşir, havadan yaz ətri gəlir, təbiət canlanır. Bir sözlə, hər şey yaxşıdır, hər şey qaydasındadır, mən də bahar əhval-ruhiyyə-sindəyəm. Bu gün xeyli xoş xəyallara daldım, bütün

xeyallarımda siz vardınız, Varenka! Sizi göylərdə süzən quşa oxşatdım, insanları sevincə qərq edən, təbiəti süsləyən quşa. Varenka, fikirləşdim ki, başı dərddən açılmayan, narahat ömür sürən bizlər səmada süzən quşların qayğısız və məsum xoşbəxtliyinə qibtə etməliyik. Yerdə qalan şeylər də bunun kimi, yəni mən hərdən belə müqayisələr aparıram. Mənim bir kitabım var, Varenka, bu kitabda da belə şeylərdən bəhs edilir. Çalışmışam, heç nə gözdən qaçmasın, bütün təfsilatı ilə yazmışam. Demək istəyirəm ki, arzular da cürbəcür olur, anam. İndi bahardır, adamın ağılına belə maraqlı, məzəli fikirlər gəlir. Belə şirin, gözəl xeyallara qapılırsan. Bunları da elə ona görə yazıram. Sözün düzü, bütün bunları kitabdan götürmüşəm. Orada müəllif həmin arzuları şeirlə ifadə edir:

*Niyə quş deyiləm,
niyə yırtıcı quş deyiləm mən?!*

Nə isə buna bənzər şeylər. Orada başqa fikirlər də var, amma indi ondan söhbət getmir. Bu gün səhər hara gedirdiniz, Varvara Alekseyevna?! Mən hələ işə getməyə hazırlaşmağa başlamamışdım, siz bahar quşu kimi otaqdan pırıldayıb çıxdınız, şad-xürrəm həyətdən keçib-getdiniz. Sizə baxanda mənim də əhvalım duruldu! Eh, Varenka, Varenka! Qəm eləməyin; göz yaşlarından dərdə əlac olmaz; bunu mən yaxşı bilirəm, anam, başıma gəlib. Görürəm, indi rahatsınız, yaxşılaşmışınız. Bəs Fyodora necədir? Çox yaxşı insandır, mehriban qadındır! Varenka, yazın görüm, orada onunla necə yollaşırsınız, hər şey ürəyinizcədirmi? Fyodora bir az deyingəndir, ona fikir verməyin, Varenka. Allah köməyi olsun! Ürəyiyumşaq adamdır.

Yoxsul insanlar

Sizə bizim Tereza haqqında yazmışdım – o da mehriban, dürüst qadındır. Məktublarımızla bağlı çox narahat idim! Onları necə çatdıracağıq deyə. Tereza lap göydəndüşmə oldu, elə bil Allah yetirdi. Çox mülayim, sakit, başıaşağı qadındır. Amma sahibəmiz insafsız adamdır. Onu at yerinə işlədir, dinclik vermir. Varvara Alekseyevna, bir xəfə yerdəyəm, Allah göstərməsin! Belə mənzil olar? Əvvəllər özünüz də bilirsiniz, zahidanə, sakit həyat sürürdüm, bəzən otağında milçək uçanda səsi eşidilirdi. Burada isə qara-qışqır, səs-küy, qalmaqaldan başımız açılmaz. Burada hansı şəraitdə yaşadığımızı bilirsinizmi? Göz gözü görməyən, qaranlıq, çirkli bir dəhliz təsəvvürünüzə gətirin. Sağ tərəfdə bütöv divardır, solda isə nömrələri xatırladan qapılar sıralanır. Bax bu birotaqlı nömrələri kirayə verirlər. Kirayənişinlər iki-iki, üç-üç bu otaqlarda qalırlar. Tək qalanlar da var. Qaydalar bərdə heç nə soruşmayın, elə bil Nuhun gəmisindəyik! Belə baxanda pis adam deyillər, savadlı, bilikli insanlardır hamısı. Bir məmur var (deyəsən, ədəbiyyatla məşğuldur), oxumuşlardandır, Homerdən, Brambeusdan¹ dəm vurur, hansısa ədiblərdən danışır. Hər şeydən danışır, ağıllı adamdır! Burada iki zabit qalır, kart oynamaqdan başları açılmaz. Bizimlə bir miçman,² bir ingilis müəllim də qalır. Bir az gözləyin, anam, sizi yaxşıca əyləndirəcəyəm. Onların haqqında satira yazacağam, yəni hər şeyi olduğu kimi, bütün xırdalıqları ilə göstərəcəyəm. Sahibə balacaboy, səliqəsiz qarı-

1 Baron Brambeus – rus redaktor, jurnalisti və şərqşünası Osip Senkovskiyin (1800-1858) təxəllüsü – Red.

2 Miçman – çar Rusiyasının hərbi dəniz donanmasında ilk zabit rütbəsi, habelə bu cür rütbəsi olan şəxs – Red.

dır, bütün günü tuflidə və ev xalatında gəzir, Terezaya göz verib işıq vermir. Mən mətbəxdə qalırım... belə deyim də: mətbəxin yanında bir otaq var (sizə deməliyəm ki, çox yaxşı mətbəximiz var, səliqəli, işıqlı), balaca otaqdır, belə kiçik bir guşə... Əslində, necə deyim, mətbəx elə də kiçik deyil, üçpəncərəli otaqdır. Sadəcə, eninə divarla mənim qaldığım yerin arasında arakəsmə qoyulub, elə bil əlavə bir otağım da var. Olduqca münasib, əlverişli, bir sözlə, rahat yerdir. Bu mənim guşəmdir. Anam, sizə elə gəlməsin ki, burada hansısa başqa, gizli bir mətləb var; yəni mətbəx-filan! Yaxşı, razıyam, həmin otaqda, arakəsmənin arxasında qalırım, nə olsun?! Hamıdan ayrı qalırım, səssiz-səmirsiz, kırımışcə yaşayıram. Otağa çarpayı, stol, kamod, bir cüt stul qoymuşam, divardan ikona asmışam. Doğrudur, bundan da yaxşı mənzillər var, qat-qat yaxşı mənzillər də var, amma əsas rahatlıqdır; bütün bunlar rahatlıq üçündür, ağınlıza başqa şeylər gətirməyin. Pəncərənin həyətin o başında, üzbəüzdədir. Heyif ki, həyət ensizdir – sizi ötəri görə bilirəm. Amma yenə də mən yazıq sevinirəm, ürəyim açılır, həm də belədə mənə ucuz başa gəlir. Bizim burada sonuncu otağı, yemək daxil, kağız pulla otuz beş rubla verirlər. Cibimə görə deyil! Mənim otağım isə kağız pulla¹ yeddi rublluqdur, üstəgəl, beş rubl da yeməyə verirəm: iyirmi dörd rubl yarım eləyir. Əvvəllər isə düz otuz rubl ödəyirdim, ona görə də çox şeydən məhrum olurdum: ürəyim istəyəndə çay da içə bilmirdim, amma indi çayım da var, şəkərim də. Bilirsiniz, əzizim, çay içməsən, olmur, adam utanır; buradakılar varlı-hallı adamlardır, onlardan ayıbdır. Beləcə, başqa-

1 1769-1849-cu illərdə gümüş pulla yanaşı işlədilən əsginas – Tərc.

Yoxsul insanlar

larına görə içirsən, Varenka, özünü göstərmək üçün, bu da bir tərzdir. Əslində, mənim üçün hamısı birdir, mən aza qane olan adamam. Cib xərcliyi üçün pul ayırırsan – çox yox, lazım olan qədər – tutalım, çəkmə və ya paltar almaq üçün. Yerdə nə qalır ki? Baxırsan, bütün maaşın buna gedib. Yox, şikayətlənmirəm, mənə bəs eləyir. Artıq neçə ildir ki, belə yaşayıram. Mükafat aldığım vaxtlar da olur. Yaxşı, hələlik, mənim mələyim. Sizin üçün iki dibçək almışam, birində xına-çiçəyi, o birində ətirşah. Münasib qiymətə almışam. Bəlkə, məhəbbət çiçəyindən xoşunuz gəlir? Məhəbbət çiçəyi də var, tək siz yazın; hə, mümkünsə, təfəsilatı ilə yazın. Yeri gəlmişkən, anam, ağılınıza başqa şeylər gəlməsin, bu cür otaq kirayələdiyimə görə narahat olmayın. Bütün bunlar rahatlıq üçündür, rahatlığa tamahsılandığıma görədir. Məlumunuz olsun ki, anam, mən pul yığıram, ehtiyat görürəm; yəni pulum var. Mənim belə sakit adam olmağıma baxmayın, sizə elə gəlməsin ki, milçək qanadıyla məni vurub yıxa bilər. Yox, anam, özümə görə diribaş adamam; sadəcə, qətiyyətli, amma sakittəbiətli insana uyğun xarakterim var. Sağ olun, mənim mələyim! Qızışıb, az qala, iki səhifə yazı yazdım, artıq işə gecikirəm. Barmaqlarınızdan öpürəm, anam.

*Sizin aciz nökrəiniz və vəfalı dostunuz
Makar Devuşkin*

P. S. Bir xahişim var: mənim mələyim, hər şeyi bütün təfərrüatı ilə yazın. Varenka, məktubla birgə sizə bir funt konfet göndərirəm. Allah xatirinə, mənə görə narahat olmayın, məndən inciməyin. Yaxşı, sağ olun, anam.